

GÓP PHẦN TÌM HIỂU HOÀN CẢNH LỊCH SỬ DẪN ĐẾN SỰ THIẾT LẬP CHẾ ĐỘ QUÂN CHỦ LẬP HIẾN Ở RUMANI

TS. ĐÀO TUẤN THÀNH

Khoa Sử - Đại học Sư phạm Hà Nội

1. Trong lịch sử Rumania, chế độ Quân chủ Lập hiến tồn tại trong khoảng thời gian gần một thế kỉ (1866 - 1947), có những đóng góp quan trọng đối với sự phát triển của đất nước này⁽¹⁾. Trong bài viết này, chúng tôi muốn tìm hiểu hoàn cảnh lịch sử nào đã dẫn đến việc thiết lập chế độ Quân chủ Lập hiến (Monarhia Constitutională) ở Rumania.

2. Từ sau Cách mạng 1848 đến trước năm 1856, các công quốc Valahia và Moldova (tiền thân của nhà nước Rumania cận đại) nằm dưới sự khống chế chặt chẽ của đế quốc Thổ và của đế quốc Nga. Hai cường quốc này đã thoả thuận với nhau để cử ra hai vua mới – Barbu Ştirbei ở Valahia và Grigore Ghica ở Moldova – và kiểm soát hầu như mọi hoạt động của họ, nhằm trấn áp phong trào tự do và dân tộc, duy trì sự ổn định của hai công quốc.

Một cuộc khủng hoảng quốc tế mới nổ ra trong những năm giữa thế kỉ XIX đã đưa đến cuộc chiến tranh Nga - Thổ vào năm 1853,

và sau đó một năm còn có sự tham dự của Anh, Pháp (với tư cách là đồng minh của Thổ) đã cho phép hai công quốc Rumania thực hiện những bước đi mới hướng tới thống nhất và độc lập. Sự thất bại của Nga trong cuộc chiến tranh Crum (1853-1856) đã tạo ra viễn cảnh cho các mục tiêu dân tộc của Rumania có thể biến thành hiện thực. Tại Hội nghị Hoà bình được tổ chức tại Pari (Pháp) năm 1856, nhờ sự tác động tích cực của Hoàng đế Napolêông III⁽²⁾ mà các công quốc Valahia và Moldova tuy vẫn là chư hầu của đế quốc Thổ, song đã nhận được sự "bảo trợ cộng đồng" của các cường quốc châu Âu khác (Anh, Áo, Nga, Pháp, Phổ và Sardinia).

Nếu như trong và sau Hội nghị Hoà bình Pari, các cường quốc châu Âu khi đó còn chưa đạt được một thoả thuận nhằm thiết lập một nhà nước Rumania độc lập, thống nhất, thì đổi lại ý thức dân tộc của nhân dân Rumania lại bùng lên mạnh mẽ từ hàng loạt các cuộc đấu tranh nhằm thống nhất đất

⁽¹⁾ Xem thêm, Đào Tuấn Thành, *Chế độ Quân chủ Lập hiến của Rumania (giai đoạn 1866 - 1947)*, trong Nghiên cứu Lịch sử số 2 (333), 2004, tr. 40 - 50.

⁽²⁾ Theo Viện sĩ C. Bănăceanu-Stolnici, *Napoleon III la Bucureşti*, in *Magazin istoric*, nr.1 (382), Ianuarie 1999, tr. 9-10.

nước. Nổi bật nhất là hoạt động của *Hội nghị Quốc dân Lâm thời* (Adunarea ad-hoc) - được triệu tập theo quyết nghị của Hội nghị Hoà bình Pari (1856). Cuối năm 1857, Hội nghị Quốc dân Lâm thời của Valahia cũng như của Moldova đã thông qua những quyết định quan trọng, trong đó nêu ra các mục tiêu cơ bản như: *thống nhất hai công quốc lại thành một nước duy nhất; mời một hoàng tử nước ngoài về làm vua nước Rumani; đề ra một chương trình cận đại hoá đất nước.*

Căn cứ vào những nguyện vọng do Hội nghị Quốc dân Lâm thời của hai công quốc Rumani đề đạt, vào tháng 8 năm 1858, các cường quốc châu Âu lại tụ họp ở Pari để bàn bạc về tương lai của Valahia và Moldova. Sau ba tháng tranh luận gay gắt, cuối cùng một hiệp định cũng đã được kí kết vào tháng 8 năm 1858, gồm 50 điều khoản và một phụ lục bầu cử, trong đó qui định rằng, các công quốc Rumani (Valahia và Moldova) sẽ được tổ chức theo các nguyên tắc hiện đại (mô phỏng mô hình tổ chức nhà nước của các nước phương Tây - chú thích của tác giả), tuy nhiên vẫn nằm dưới sự bảo hộ của đế quốc Thổ⁽³⁾.

Hiệp định Pari (8.1858) đã đặt những viên gạch đầu tiên về mặt pháp lý dẫn đến sự ra đời của nhà nước Rumani cận đại, bởi lẽ nội dung các điều khoản của nó đã đề cập

đến hàng loạt những vấn đề có tính chất nền tảng cho việc tổ chức nhà nước theo các tiêu chí cận đại, dựa trên cơ sở phân chia quyền lực theo nguyên tắc "tam quyền phân lập": thể thức chọn vua; cách thức thành lập Chính phủ, Quốc hội; chức năng của các toà án...

Trên cơ sở của Hiệp định Pari, nhân dân các công quốc Rumani đã tích cực đấu tranh nhằm thống nhất đất nước, hình thành dân tộc tư sản, mở đường cho nền kinh tế tư bản chủ nghĩa phát triển ở nước này.

Chính thái độ tích cực của các tầng lớp nhân dân, dưới sự lãnh đạo của những quý tộc tự do, đã tác động rất lớn đến thái độ của các lực lượng chính trị ở hai công quốc trong cuộc đấu tranh nhằm thống nhất đất nước. Kết quả là vào ngày 24 tháng 1 năm 1859, một nhà quý tộc có tư tưởng tiến bộ - đại tá Alexandru Ioan Cuza, đã được Hội nghị Đại biểu của Moldova và sau đó là Valahia lựa chọn "kép" làm người đứng đầu hai công quốc⁽⁴⁾. Sự kiện này có ý nghĩa lịch sử to lớn, bởi lẽ nó tương đương với việc thống nhất Moldova và Valahia thành một nhà nước duy nhất - tuy mới chỉ dừng ở mức độ cá nhân nhà vua - và đặt nền móng cho cuộc đấu tranh giành độc lập dân tộc sau này của Rumani. Khi bị hai công quốc Rumani đặt trước "một tình thế đã rồi", hầu hết các

⁽³⁾ Dimitrie A. Sturdza, Dimitrie C. Sturdza, Gheorghe Petrescu, *Acte și documente relative la istoria renascerei României*, Vol. VII, București, 1892, tr. 306-314.

⁽⁴⁾ Xem thêm: Đào-Zamfirescu Loredana Ariadna & Đào Tuấn Thành, *Vai trò của vua Alexandru Ioan Cuza trong quá trình thống nhất các công quốc Rumani (1859-1866)*, Nghiên cứu Châu Âu số 6 (48), 2002, tr. 64-75.

cường quốc châu Âu (ngoại trừ Pháp) đều tỏ thái độ thù địch, thậm chí đế quốc Thổ còn đe dọa dùng vũ lực thông qua một cuộc can thiệp quân sự để lập lại trật tự cũ.

Bằng tất cả sức mạnh và quyết tâm cao độ của mình, nhân dân Moldova và Valahia vẫn kiên định đi theo con đường mà mình đã lựa chọn. Nhờ vậy, đến mùa xuân năm 1862, hai công quốc đã hợp nhất thành một nhà nước duy nhất có tên gọi là Rumani và Bucuresti (Bucaret) được chọn làm thủ đô của nhà nước non trẻ này. Trong một khoảng thời gian ngắn ngủi (1859-1866), dưới sự lãnh đạo sáng suốt, khéo léo và linh hoạt của vua Alexandru Ioan Cuza, ở Rumani đã diễn ra một quá trình đấu tranh quyết liệt nhằm thống nhất đất nước về mọi mặt: chính trị, kinh tế, quân đội, văn hoá-giáo dục... mở đường cho quá trình hiện đại hoá đất nước, nhằm đuổi kịp trình độ văn minh tiên tiến của các nước phương Tây (Europenizarea).

Trong những năm 1863-1865, vua Alexandru Ioan Cuza đã thực hiện nhiều cải cách chính trị, kinh tế, tôn giáo quan trọng nhằm thay đổi hoàn toàn bộ mặt xã hội Rumani theo hướng hiện đại hoá và phương Tây hoá, trong đó phải kể đến: cải cách chế độ bầu cử với mục đích hạn chế bớt những đặc quyền chính trị của giai cấp quý tộc địa chủ; thủ tiêu chế độ nông nô và thoả mãn nhu cầu ruộng đất của giai cấp nông dân; nắm quyền kiểm soát mọi hoạt động của nhà thờ Cơ đốc giáo (ngoại trừ phần giáo lí) và thế tục hoá toàn bộ diện tích đất đai của

các tu viện (chiếm khoảng 1/4 lãnh thổ quốc gia)...

Tính đến cuối năm 1865, nhìn một cách tổng quát, có thể thấy rằng vua Alexandru Ioan Cuza đã thành công trong việc thực hiện những tham vọng cải cách chính trị, kinh tế – xã hội và tôn giáo của ông. Tuy nhiên, để đạt được điều đó, trong cách cai trị của Alexandru Ioan Cuza đã bộc lộ sự độc đoán, làm sút giảm uy tín của nhà vua. Các chính sách cải cách triệt để do ông khởi xướng và kiên quyết thực hiện đã khiến cho tất cả kẻ thù của nhà vua – từ cánh tả (phái Tự do cấp tiến) tới cánh hữu (phái Bảo thủ) – quyết định tạm thời gác bỏ sang một bên mọi sự khác biệt về quan điểm chính trị và quyền lợi giai cấp để hợp sức với nhau trong "Liên minh Ma quỷ" (Monstruoasă Coaliție), nhằm mục đích duy nhất là loại bỏ Alexandru Ioan Cuza ra khỏi ngai vàng Rumani, thay thế ông bằng một hoàng tử nước ngoài xuất thân từ một vương triều châu Âu danh giá.

Một lí do quan trọng khác khiến cho các đảng phái chính trị Rumani đi đến quyết định hạ bệ Alexandru Ioan Cuza là do vị thế của Rumani khi đó ở châu Âu vẫn chỉ là một quốc gia tự trị, chịu sự bảo hộ hà khắc của đế quốc Thổ, chưa có một cường quốc nào công nhận nền độc lập của Rumani. Điều này đã khiến cho cuộc đấu tranh giành độc lập trở thành một vấn đề sinh tử đối với chính sự tồn tại của nhà nước Rumani. Chủ trương mời hoàng tử nước ngoài về làm vua Rumani được các đảng phái chính trị coi như một

giải pháp khả thi giúp cho Rumani đạt được mục tiêu cao nhất là *độc lập dân tộc*⁽⁵⁾.

"Liên minh Ma quí" dưới sự lãnh đạo của I.C. Brătianu và C.A. Rosetti, nhờ lôi kéo được sự ủng hộ của bộ phận chủ chốt trong quân đội đã tiến hành cuộc đảo chính nhà nước mau lẹ vào rạng sáng ngày 11 tháng 2 năm 1866. Vì lợi ích của dân tộc, Alexandru Ioan Cuza đã nhanh chóng thoái vị mà không hề có một hành động chống cự nào, sau đó ông đã chọn con đường lưu vong ra nước ngoài. Ngai vàng của Rumani tạm thời bị bỏ trống. Sự kiện này đánh dấu điểm kết thúc một giai đoạn quan trọng trong lịch sử Rumani cận đại, đồng thời là mốc mở đầu cho một kỷ nguyên mới của đất nước – kỷ nguyên thống nhất, độc lập.

Sau khi Alexandru Ioan Cuza từ bỏ ngai vàng, một Hội đồng Chấp chính (Locotenențe Domnească) được thành lập nhằm điều hành mọi công việc của đất nước cho đến khi vua mới lên ngôi. Lực lượng lãnh đạo mới của Rumani đã ra một thông cáo trước toàn thể nhân dân, trong đó hứa sẽ cố gắng thực hiện bốn mục tiêu đã được Hội nghị Quốc dân Lâm thời bỏ phiếu thông qua từ năm 1857: *thống nhất, tự trị, mời một hoàng tử nước ngoài về làm vua và chính phủ được thành lập trên cơ sở hiến pháp*.

⁽⁵⁾ Xuất phát từ quan niệm cho rằng đây là con đường để chấm dứt các cuộc tranh đấu giữa các gia đình đại quý tộc Rumani trong việc giành giật ngai vàng, mà thường hay tạo ra cơ hội thuận lợi cho sự can thiệp của những thế lực ngoại bang.

Theo đề nghị của Hội đồng Chấp chính, Quốc hội Rumani đã nhóm họp, nhất trí 100% lựa chọn Bá tước Filip de Flandra – là em của vua Leopold II của Bỉ – về làm vua Rumani, nhằm cố gắng đặt các cường quốc châu Âu trước "một việc đã rồi", như năm 1859. Tuy nhiên, kế hoạch này của các đảng phái chính trị Rumani đã không thành hiện thực do sự từ chối từ phía hoàng tử Bỉ được mời. Thất bại này tạo ra một cuộc khủng hoảng chính trị nguy hiểm, không chỉ đe dọa trực tiếp tới sự thống nhất của các công quốc Moldova và Valahia mà còn ảnh hưởng nghiêm trọng tới cuộc đấu tranh giành độc lập của Rumani⁽⁶⁾.

Là một người ủng hộ tích cực cho sự thống nhất của các công quốc Rumani, Hoàng đế Pháp Napôlêông III đã triệu tập khẩn cấp một hội nghị của các cường quốc châu Âu nhằm bàn bạc về tình hình của Rumani. Từ tháng 2 đến tháng 6 năm 1866 Hội nghị đã diễn ra tại thủ đô Pari của Pháp. Napôlêông III là người duy nhất bảo vệ quyền lợi của Rumani. Hoàng đế Pháp đã giới thiệu hoàng tử Phổ – Carol de Hohenzollern-Sigmaringen – làm ứng cử viên cho ngai vàng Rumani⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Đế quốc Thổ đã lên tiếng đòi phá vỡ sự thống nhất của hai công quốc Moldova và Valahia, và tiến hành một cuộc can thiệp quân sự nhằm lập lại trật tự ở đây. Thổ còn muốn ở mỗi công quốc sẽ lựa chọn riêng rẽ một vị vua mới.

⁽⁷⁾ Hoàng tử Phổ này là người có họ hàng với hoàng đế Pháp Napôlêông III, và "được coi như một thành viên của gia đình Bônápác" (Theo *Istoria Românilor*, Volum VII, Tom I, Editura Enciclopedică, București, 2003, tr. 555).

Ngày 11 tháng 4 năm 1866, Hội đồng Chấp chính và Chính phủ Lâm thời có một phiên họp chung, sau khi bàn bạc thống nhất đã ra một bản thông báo trước toàn thể dân tộc, yêu cầu nhân dân Rumani cho biết ý kiến của mình thông qua cuộc trưng cầu dân ý về việc lựa chọn hoàng tử Phổ Carol de Hohenzollern- Sigmaringen làm vua Rumani, có quyền thừa kế cha truyền con nối, với tên hiệu là Carol I. Với kết quả là 685.969 phiếu ủng hộ và chỉ có 224 phiếu chống⁽⁸⁾, cuộc trưng cầu dân ý – diễn ra từ ngày 2 đến 8 tháng 4 năm 1866 – là một câu trả lời cương quyết của các công quốc Rumani trước các cường quốc châu Âu về nguyện vọng được thống nhất dưới một hoàng tử nước ngoài, đồng thời nó còn chứng minh cho sự ủng hộ của nhân dân Rumani đối với ứng cử viên Carol de Hohenzollern- Sigmaringen vào ngôi vua mới.

Cuộc tiếp kiến mà hoàng tử Carol có với Otto von Bismark – Thủ tướng Phổ – vào ngày 19 tháng 4 năm 1866 có một tầm quan trọng đặc biệt ảnh hưởng tới quyết định cuối cùng của Carol. Vào thời điểm diễn ra cuộc khủng hoảng ngai vàng của Rumani, Bismark - nhà chính trị tài ba và xảo quyết nhất nước Phổ khi đó, đang chuẩn bị từng chi tiết nhỏ nhất liên quan tới cuộc chiến tranh chống lại nước Áo kinh địch trong khuôn khổ Liên hiệp Đức – sớm nhận thấy những

lợi thế do việc có thêm một hoàng tử Phổ ngự trị trên ngai vàng của Rumani đem lại, nên đã thúc giục Carol nhận lời mời của Rumani và nên đặt cả châu Âu trước "một việc đã rồi", thậm chí không cần quan tâm tới cả ý kiến của vua Phổ, hãy mau chóng lên đường đến Bucuresti⁽⁹⁾.

Kết quả của cuộc trưng cầu dân ý ở Rumani đã tạo ra một cuộc khủng hoảng ngoại giao mới ở châu Âu. Nguyên nhân là do thái độ cương quyết của Hoàng đế Thổ Abdul - Aziz muốn tiến hành một chiến tranh xâm lược Rumani. Khi nhận được tin cấp báo trên, Ion Bălăceanu⁽¹⁰⁾ đã tìm cách tiếp kiến với Napôlêông III giữa đêm khuya, thuyết phục Hoàng đế Pháp hãy ngăn chặn hành động nguy hiểm của Thổ. Thông qua đại sứ của mình tại Istanbul, Napôlêông III đã gửi cho Hoàng đế Thổ một bức tối hậu thư phản đối mọi hành động xâm lược của Thổ đối với Rumani. Nhờ vậy, Rumani đã thoát khỏi một thảm họa, còn Thổ buộc phải bằng lòng với việc triệu tập một phiên họp mới của các cường quốc châu Âu tại Pari, chấp nhận sự thống nhất của hai công quốc Rumani và chuyển việc giải quyết những sự khác biệt trong quan điểm xem xét vấn đề hoàng tử nước ngoài thông qua một cuộc đối thoại trực tiếp Istanbul- Bucuresti⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ Theo Ion Mamina, *Monarhia Constitutională in România. Enciclopedie politică 1866-1938*, Editura Enciclopedică, București, 2000, tr. 7.

⁽⁹⁾ Sorin Critescu, *Epistolar inedit: Carol I – Otto von Bismark*, trong "Magazin istoric", serie nouă, numărul 5/1998, tr.58-59.

⁽¹⁰⁾ Là người đứng đầu phái đoàn ngoại giao Rumani tại Pari.

⁽¹¹⁾ Ion Mamina, *Sđd*, tr. 8.

Trong những ngày 9 – 17 tháng 4 năm 1866, ở Rumani đã tiến hành cuộc bầu cử Viện Đại biểu, nhằm đảm đương vai trò của một Quốc hội Lập hiến. Vào phiên họp ngày 1 tháng 5 năm 1866, Quốc hội Lập hiến đã ra một tuyên bố rằng: *"Ước muốn không thể lay chuyển của Rumani là sẽ tồn tại như một nhà nước duy nhất và không thể chia cắt dưới một vương triều cha truyền con nối của một hoàng tử nước ngoài, xuất thân từ một vương triều đang trị vì ở phương Tây, người đó chính là hoàng tử Carol de Hohenzollern – Sigmaringen, sẽ lên ngôi vua với niên hiệu là Carol I"*⁽¹²⁾. Cùng ngày hôm đó, Hội đồng Chấp chính cũng đã gửi đến Quốc hội Lập hiến bản Dự thảo Hiến pháp mới, mà nếu như nó được thông qua, sẽ đặt cơ sở pháp lí cho sự tồn tại của chế độ Quân chủ Lập hiến ở Rumani.

Sau khi được Bismark khuyên nhủ, đồng thời lại nhận được sự đồng ý của vua Phổ Wilhelm I – là người đứng đầu Hoàng gia Hohenzollern ở Phổ⁽¹³⁾, hoàng tử Carol

đã quyết định hành động theo trái tim mình, từ giã quê cha đất tổ, sẵn sàng chấp nhận mọi gian nguy để trở thành vua của một đất nước xa lạ, nơi sẽ là quê hương thứ hai của ông.

Ngày 29 tháng 4, Carol lên đường sang Rumani theo hành trình đi qua lãnh thổ Thụy Sĩ và Áo một cách bí mật⁽¹⁴⁾, và vào sáng ngày 10 tháng 5 năm 1866, hoàng tử Carol đã đến thủ đô Bucuresti an toàn, được nghênh đón trọng thể bởi các thành viên của Hội đồng Chấp chính, Chính phủ Lâm thời, các đại biểu Quốc hội, các tầng lớp và đông đảo quần chúng. Ngay sau lễ đón chính thức, Carol đã ra mắt Quốc hội Lập hiến và tuyên thệ: *"Thề sẽ trung thành với các luật lệ của đất nước, bảo vệ tôn giáo của Rumani, cũng như sự toàn vẹn lãnh thổ của nó, và trị vì như một vị vua Quân chủ Lập hiến"*⁽¹⁵⁾.

Sau khi nghe Chủ tịch Quốc hội Lập hiến thay mặt toàn thể nhân dân Rumani khẳng định ước muốn củng cố ngai vàng và Vương triều, vua Carol I đã có lời phát biểu trang trọng sau: *"...Được lựa chọn bởi dân tộc một cách tự nguyện, vua của người Rumani, Trẫm từ giã không một phút đắn đo quê hương và gia đình, nhằm đáp lại lời kêu gọi của dân tộc mà Trẫm đã phó mặc số phận của mình... Trẫm đã trở thành người Rumani... Trẫm sẽ gánh vác sứ mệnh của*

⁽¹²⁾ Ion Mamina, Sdd, tr. 8.

⁽¹³⁾ Khi Carol nói lời tạm biệt vua Phổ để lên đường sang Rumani, Wilhelm I tỏ thái độ không bằng lòng khi một hoàng tử Hohenzollern lại trở thành chư hầu của Suntan Thổ, nhưng Carol đã kháng khái trả lời rằng Hoàng tử có ý nghĩ sẽ xoá bỏ trong tương lai quyền bảo hộ tối cao của đế quốc Thổ đối với Các công quốc Rumani ở trong tư thế kiêu hãnh nhất (Theo Petre P. Panaitescu, *Istoria Românilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990, tr. 44).

⁽¹⁴⁾ Xuất phát từ lí do an ninh trong bối cảnh giữa Áo và Phổ đang sắp sửa xảy ra chiến tranh.

⁽¹⁵⁾ Ion Mamina, Sdd, tr. 10.

mình bằng tất cả trái tim của mình, thể hiện sự ngay thẳng, ước nguyện đem lại điều tốt lành, một sự tận tụy vô biên đối với quê hương mới, sự trung thành tuyệt đối pháp luật. Công dân ngày hôm nay, ngày mai nếu cần, một người lính, Trăm sẽ chia sẻ với số phận của các khanh mọi điều lành cũng như dữ. Từ giây phút này, tất cả đều là chung giữa chúng ta... Chúng ta hãy củng cố sức mạnh bằng sự đồng tâm, hãy hợp nhất sức mạnh của chúng ta lại... Sống mãi Rumani!"⁽¹⁶⁾.

Nhằm lường trước mọi sự chống đối của các cường quốc châu Âu khi phải chấp nhận "một việc đã rồi", cũng trong ngày 10 tháng 5 năm 1866 Quốc hội Lập hiến đã bỏ phiếu thông qua đạo luật nhập quốc tịch Rumani cho vua Carol I và gia đình. Buổi tối cùng ngày, các thành viên của Hội đồng Chấp chính đã từ chức, nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho vua Carol I thành lập nội các đầu tiên của mình.

Trong khoảng thời gian từ 28 tháng 4 đến 29 tháng 6, Quốc hội Lập hiến đã khẩn trương làm việc nhằm hoàn thành công việc soạn thảo và thông qua bản Hiến pháp mới của đất nước, đặt nền tảng cho sự tồn tại và phát triển của chế độ Quân chủ Lập hiến ở Rumani.

3. Như vậy, vào một thời điểm bản lề của Rumani, chế độ Quân chủ Lập hiến đã

được thiết lập ở nước này. Việc một hoàng tử Phổ trở thành Vua của Rumani đã thoả mãn ước nguyện của nhân dân Rumani trong nhiều thập kỉ. Sự kiện lịch sử trọng đại này đã mở đường cho cuộc đấu tranh của nhân dân Rumani trong những năm tiếp theo nhằm giành các mục tiêu cơ bản liên quan đến tương lai của dân tộc: *độc lập dân tộc, hoàn thành quá trình thống nhất các vùng đất có đại đa số người Rumani sinh sống và cận đại hoá đất nước*. Trong gần một thế kỉ tồn tại của mình (1866 - 1947), chế độ Quân chủ Lập hiến ở Rumani đã chứng tỏ được vai trò to lớn và quan trọng của mình nhằm biến những mục tiêu trên trở thành hiện thực.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Dimitrie A. Sturdza, Dimitrie C. Sturdza, Gheorghe Petrescu, *Acte și documente relative la istoria renascerei României*, Vol.VII, București, 1892.
2. Petre P. Panaitescu, *Istoria Românilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1990.
3. Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Serban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.
4. Ion Mamina, *Monarhia Constituțională în România. Enciclopedie politică 1866-1938*, Editura Enciclopedică, București, 2000.
5. *Istoria Românilor*, Volum VII, Tom I, Editura Enciclopedică, București, 2003.

⁽¹⁶⁾ Ion Mamina, Sđd, tr. 10.